

РИШТОН КУЛОЧИЛИГИ дунёни ҳайратга солмоқда

зайлобиддин Йигиталиев, журналист.

Президентимиз таъкидлаганидек, биргина Фарғона вилоятининг ўзида миллий ҳунармандчиликнинг қандай машҳур брендулар бор. Ҳақда гап кетганда, Марғилоннинг камалакдек товландиган машҳур атлас ва адрасларини, Риштоннинг бетакор кулолчилик санъатини, Кўқоннинг ёғоч ўймакорлиги ва нақошлик мактабларини ортиқча таърифлашининг ҳожати ўйқ. Бугун Фарғонага келган хорижлик саийә ёки меҳмон албатта, Риштонга ташриф буюрмат қайтмайди. Чунки бу ернинг уста ҳунармандлари томонидан таъёрланадиган кулолчилик маҳсулотлари ҳар қандай кишини ўзига мафтун этади.

Тарихга назар ташлайдиган бўлсан, Риштон – Буюк Илак йўлидаги Фарғонада водийсининг қадими шахарларидан бири, аздан Марказий Осиёдаги ёнгайлиларни сарлаб олувчи маркази хисобланади. Шахар номи жойлашув жойига кўра, кулол тургига қизил гил – қизил рантга эга булиб, қадими сўғуд “Раш” (“Руш”, “Руш”и) – “қизил ер” сизидан пайдо бўлган. Ўтра асрларда бор тономидан Хитой ва Хиндистон, бошқа тономидан Эрон ва Яқин Шарқ карвон йўллари чоррахасида жойлашган Риштон тез суръатда ривожланиши бўлган. Буюк Илак йўлидаги асосий тұхтажойи ҳамда савдо-сотик марказига айланган.

XIV асрда кўплаб кулоллар Амир Темур авлодларининг буюк курилиш лойиҳаларида иштирок этиши учун Самарқандаги шахрига кўчib келишган. Бирок, Темурлар суполасининг таназзулга учраши билан Риштон кулолчилигини ҳам инкоризога яз тути. XVIII асрдан бошлаб Риштон (Рушон, Рошион) шахри аста-секин кайта тикланган ва XIX аср ўрталарида худуддаги сирланган идишларни ишлаб чиқариш бўйича йирик марказ номини қайтариб олган. Риштонда ўрта асрларда йўқолиб кетган гани – чинни ишлаб чиқариш техникисини XVIII асрда қайта тикланган ака-ука Абду Жалоп (уста Абдужалоп, уста Жалип) ўз ишларининг буюк устаслари хисобланган. Кулоллар чинин ишлаб чиқариши устулини Қашғар ва Эрон давлатларидан олиб келган. Уларнинг шогириди Калли Абдулло (Кал Абдулло) лакаби остидаги – чинни мутахассиси Абдулла Кулоп (1797-1872) Риштоннинг барча кулолларидан ишлаб чиқаришини ишлайдиган. XVIII асрда кулолларидан оларни ҳунармандчилик салоҳиятини жадал ривожланиши ҳамда маҳаллӣ ва хорижий туристлар сонини янада оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” ги қарори қабул қилинди.

XIX асрда бошларида Риштоннинг кулолчилик маҳсулотлари нафакат Фарғона водийсини, балки бутун Марказий Осиё бўйича юкори талабга эга бўлган. Шахар 300 дан ортиқ киши ишлайдиган 100 га яқин кулол устахоналарини уз ичини

Сўнгги йилларда Риштон кулолчилик мактаби янада ривожланди. Уста Иброҳимжон Комилов, Бобоҷон Нишонов, Ҳакимжон Сатторов, Рустам Усмонов, Алишер Назиров, Шарофиддин Юсупов, Равшан Тоҳидинов, Шоқир Аҳмаджонов, Сайджон Аҳмедов, Бунёд Юнусов, Тоҳир Ҳайдаров сингари кулоллар яратган маҳсулотлар бугун барчани ҳайратга санъатни сарнадиган.

Рустам Усмонов биринчи авлод кулолларiga мансуб. У риштонлик устаслар ичida профессионал санъат таълимими олган ягона устадир. Р. Усмонов 1980 йилда Тоҳкент театр ва рассомчилик санъати институтини (Саноат графики бўлуми) тамомлаган. Сўнгра, кулолчилик буёнлардан иштадойдил шуғуллана бошлаган, энг яхши уста кулоллар Ҳакимжон Сатторов ва Иброҳим Комиловдан ҳунар сирларини ўрганган. Рустам Усмонов нақш чизиш санъатини маҳорат билан ёгалганди. У сир беришининг турил технологияларини яхи билди. Қадими устаслар меросини, археологик экспедициялар материалларини таъдик этиб, йўқолиб кетган нақшларни қайта тиқлашиб билан шуғулланади. Унинг ижодида ҳалқ анъаналари ва юкори даражадаги професионализм ўйнанишиб таъдид. Уста нозик дид ёғаси – усаган буюмлар нафислиги ва мумтоз шаклдаги тугулланган композицияси билан ажralиб туради.

Алишер Назиров нафакат мамлакатимиз, балки дунёга машҳур кулоллардан. У 12 ёшидан ушбу сермашакка кулолчилик ҳунарни ўрнанишин берни боскличларни босиб ўтган. Собиқ кулолчилик буомлари заводидан боррасом бўлиб ишлаган. Японидаги малака ошириб, хорижий кўргазмаларда иштирок этган. Республика “Ташшаб” кўрик-танловида ҳунармандчилик ийналишининг илк галибийларидан бўлган. Уста яратган лаган, шокоса, кўзача, ҳум, мевадон, қандон каби сопол буюмлардаги услуб ва ранглар жозбасини кўриб, унинг ўз касбининг моҳир устаси эканига амни буласиди. 1998 йилда Риштонда ёш кулол-усталар тайёрлаш макtabини очди ва ҳозирги кунгача маҳоратли кулоллар этишиб чиқишида ўз хиссасини кўшиб келмайди. Алишер Назировнинг асарлари Узбекистон, Россия, Япония, Франция, Буюк Британия, Германия ва кўплаб Европа, Осиё ва Америка музей колекцияларини безаб турибди.

Бугунги кунда ҳалиқ амалий ҳунармандчилиги хисусида гап кетганда, Риштонда 80 ва устахона фойлиги кўрсатади, уларда 300 нафар ишчи ишлаган. 1918 йилда тоғовчики устахоналардан “Чиннингарон” деб олган биринчи кулолчилик артели ташкил килинди. 1927 йилда бу артели “Янги ҳаёт” номи берилди. 1960 йилда артель Риштон сопол маҳсулотлари ишлаб чиқариш бўйича йирик марказига кирилди.

Буғунги кунда ҳалиқ амалий ҳунармандчилиги хисусида гап кетганда, Риштонда 80 ишчи ишлаган. 1918 йилда тоғовчики устахоналардан “Чиннингарон” деб олган биринчи кулолчилик артели ташкил килинди. 1927 йилда бу артели “Янги ҳаёт” номи берилди. 1960 йилда артель Риштон сопол маҳсулотлари ишлаб чиқариш бўйича йирик марказига кирилди.

Айнан Риштонда кулолчilikning ривожланishiга яна бир муҳим сабаб – бу ерда маҳаллий туркестон лойиҳа тайёрлашади. Бу туркестон деярли барча турдаги кулолчилик маҳсулотларини ясаш имкони беради. Риштон буюмлари, миниатюрапари жаҳондаги санъат шайдолари орасида ҳам катта шуҳрат қозонган. Ҳеч бир худуднинг кулолчилик наムналарига ушҳамандиган бу санъат асарлари АҚШ, Буюк Британия, Франция, Польша, Швеция, Ирек, Эрон, Миср каби мамлакатларда бўлиб ўтган ҳалқаро кўргазма ва ярмаркалarda намойиш килиншини ва жаҳон оммаси ётироғига сазовор бўлиши Риштон кулолларининг иштедодидан далолат беради.

Ланиш мумкинлиги билан изоҳлайдилар. Бугунги кунда туманда 20 нафардан ортиқ катта уста кулол ҳамда уларнинг 7 мингга яқин шоғиди фаолият юртмоқда. Уларнинг ҳар бири 30-50 оиласи иш билан таъминлаганди. Маҳаллий аҳоли ўй-рӯзғор буюмларидан тортиб, бадий кулолчилик маҳсулотларини ўйлариди буған барчани ҳайратга шуғулланади. Бу орқали ахолининг кенг катлами иш жойлари ва барқарор даромад билан таъминланмоқда.

Ана шундай тадбиркор кулоллардан бири “Р-плюс-Корон” корхонаси раҳбари, уста-кулол, ҳалқ депутатлари Фарғона вилояти Қенгаш депутати Раъшанжон Тоҳидинов. Чорак аср мукаддас оддий идиш-тобоклар тайёрлашга мўлжалланган мазкур корхона бугун йирик кулолчиликларни мазкизига айланди. Бонса, Раъшанжон кулоллар суполосининг мунносиб давоммиларидан. Унинг бобоси, дадаси ҳам уста бўлиб, унга ортидан оила тебратган, ҳалол меҳнати билан элда қадр топган. Раъшанжон бугун бобомерос хунарнинг ишларини ўйнанишиб таъдид. Унинг меҳнати шуғулланган мазкур корхона бугун йирик кулолчиликларни мазкизига айланди. Бу орқали ахолининг кенг катлами иш жойлари ва барқарор даромад билан таъминланмоқда.

Корхонада алоҳида ўрин ажратилган тайёр маҳсулотлар кўргазмаси билан таънишни киши оддий туркестон яратлган. Раъшанжон кулолчилик мактаби тархида 2 метр 20 сантиметр бўлган ва бир вактинг ўзида 40 килограмм палов учун мулжалланган лаган ҳамда бошча кулолчилик наムналарига ҳар қандай қишининг ҳайратини ўширади. Ҳар бир маҳсулот яратилиши учун кулолдан олҳоҳда меҳнат, қунт, сабт талаб этилади. Устанинг таъкидлашича, битта оддий піёла тайёр холга келгунча 12 бор кўлдан-кўлга ўтади. Шу боис, шу ҳарнан асрлар давомидан куҳнада бугун 70 нафардан ортиқ маҳаллий ёшлар 500 турга якин күл меҳнати асосинида нафис, бетакор кулолчилик буюмлари, коин ва нақшлар гулдастасини тайёрларни олган.

Риштонда ҳунармандчиликни нафаси нақшларни олганда ҳамда шаҳарни ўзида таънишни киши оддий туркестон яратади. Ҳар бир маҳсулот яратилиши учун кулолдан олҳоҳда меҳнат, қунт, сабт талаб этилади. Устанинг таъкидлашича, битта оддий піёла тайёр холга келгунча 12 бор кўлдан-кўлга ўтади. Шу боис, шу ҳарнан асрлар давомидан куҳнада бугун 70 нафардан ортиқ маҳаллий ёшлар 500 турга якин күл меҳнати асосинида нафис, бетакор кулолчилик буюмлари, коин ва нақшлар гулдастасини тайёрларни олган.

Риштонда ҳунармандчиликни нафаси нақшларни олганда ҳамда шаҳарни ўзида таънишни киши оддий туркестон яратади. Ҳар бир маҳсулот яратилиши учун кулолдан олҳоҳда меҳнат, қунт, сабт талаб этилади. Устанинг таъкидлашича, битта оддий піёла тайёр холга келгунча 12 бор кўлдан-кўлга ўтади. Шу боис, шу ҳарнан асрлар давомидан куҳнада бугун 70 нафардан ортиқ маҳаллий ёшлар 500 турга якин күл меҳнати асосинида нафис, бетакор кулолчилик буюмлари, коин ва нақшлар гулдастасини тайёрларни олган.

Риштонда ҳунармандчиликни нафаси нақшларни олганда ҳамда шаҳарни ўзида таънишни киши оддий туркестон яратади. Ҳар бир маҳсулот яратилиши учун кулолдан олҳоҳда меҳнат, қунт, сабт талаб этилади. Устанинг таъкидлашича, битта оддий піёла тайёр холга келгунча 12 бор кўлдан-кўлга ўтади. Шу боис, шу ҳарнан асрлар давомидан куҳнада бугун 70 нафардан ортиқ маҳаллий ёшлар 500 турга якин күл меҳнати асосинида нафис, бетакор кулолчилик буюмлари, коин ва нақшлар гулдастасини тайёрларни олган.

Риштонда ҳунармандчиликни нафаси нақшларни олганда ҳамда шаҳарни ўзида таънишни киши оддий туркестон яратади. Ҳар бир маҳсулот яратилиши учун кулолдан олҳоҳда меҳнат, қунт, сабт талаб этилади. Устанинг таъкидлашича, битта оддий піёла тайёр холга келгунча 12 бор кўлдан-кўлга ўтади. Шу боис, шу ҳарнан асрлар давомидан куҳнада бугун 70 нафардан ортиқ маҳаллий ёшлар 500 турга якин күл меҳнати асосинида нафис, бетакор кулолчилик буюмлари, коин ва нақшлар гулдастасини тайёрларни олган.

Риштонда ҳунармандчиликни нафаси нақшларни олганда ҳамда шаҳарни ўзида таънишни киши оддий туркестон яратади. Ҳар бир маҳсулот яратилиши учун кулолдан олҳоҳда меҳнат, қунт, сабт талаб этилади. Устанинг таъкидлашича, битта оддий піёла тайёр холга келгунча 12 бор кўлдан-кўлга ўтади. Шу боис, шу ҳарнан асрлар давомидан куҳнада бугун 70 нафардан ортиқ маҳаллий ёшлар 500 турга якин күл меҳнати асосинида нафис, бетакор кулолчилик буюмлари, коин ва нақшлар гулдастасини тайёрларни олган.

Риштонда ҳунармандчиликни нафаси нақшларни олганда ҳамда шаҳарни ўзида таънишни киши оддий туркестон яратади. Ҳар бир маҳсулот яратилиши учун кулолдан олҳоҳда меҳнат, қунт, сабт талаб этилади. Устанинг таъкидлашича, битта оддий піёла тайёр холга келгунча 12 бор кўлдан-кўлга ўтади. Шу боис, шу ҳарнан асрлар давомидан куҳнада бугун 70 нафардан ортиқ маҳаллий ёшлар 500 турга якин күл меҳнати асосинида нафис, бетакор кулолчилик буюмлари, коин ва нақшлар гулдастасини тайёрларни олган.

Риштонда ҳунармандчиликни нафаси нақшларни олганда ҳамда шаҳарни ўзида таънишни киши оддий туркестон яратади. Ҳар бир маҳсулот яратилиши учун кулолдан олҳоҳда меҳнат, қунт, сабт талаб этилади. Устанинг таъкидлашича, битта оддий піёла тайёр холга келгунча 12 бор кўлдан-кўлга ўтади. Шу боис, шу ҳарнан асрлар давомидан куҳнада бугун 70 нафардан ортиқ маҳаллий ёшлар 500 турга якин күл меҳнати асосинида нафис, бетакор кулолчилик буюмлари, коин ва нақшлар гулдастасини тайёрларни олган.

Риштонда ҳунармандчиликни нафаси нақшларни олганда ҳамда шаҳарни ўзида таънишни киши оддий туркестон яратади. Ҳар бир маҳсулот яратилиши учун кулолдан олҳоҳда меҳнат, қунт, сабт талаб этилади. Устанинг таъкидлашича, битта оддий піёла тайёр холга келгунча 12 бор кўлдан-кўлга ўтади. Шу боис, шу ҳарнан асрлар давомидан куҳнада бугун 70 нафардан ортиқ маҳаллий ёшлар 500 турга якин күл меҳнати асосинида нафис, бетакор кулолчилик буюмлари, коин ва нақшлар гулдастасини тайёрларни олган.

Риштонда ҳунармандчиликни нафаси нақшларни олганда ҳамда шаҳарни ўзида таънишни киши оддий туркестон яратади. Ҳар бир маҳсулот яратилиши учун кулолдан олҳоҳда меҳнат, қунт, сабт талаб этилади. Устанинг таъкидлашича, битта оддий піёла тайёр холга келгунча 12 бор кўлдан-кўлга ўтади. Шу боис, шу ҳарнан асрлар давомидан куҳнада бугун 70 нафардан ортиқ маҳаллий ёшлар 500 турга якин күл меҳнати асосинида нафис, бетакор кулолчилик буюмлари, коин ва нақшлар гулдастасини тайёрларни олган.

Риш